

De Antichrist

Friedrich Nietzsche

De Antichrist

Vloek over het christendom

Auteur: Friedrich Nietzsche
Originele titel: Der Antichrist. Fluch auf das Christentum.
Jaar eerste uitgave: 1895
Vertaling: Edwin Zasada
ISBN 978-90-836499-7-9
NUR 730

© Uitgeverij Zachte Steen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

Woord vooraf

Dit boek is bestemd voor de enkeling. Misschien is er op dit moment zelfs nog niemand van geboren. Het zouden degenen kunnen zijn die mijn *Zarathustra* begrijpen: hoe zou ik mijzelf *kunnen* verwarren met hen voor wie men vandaag de dag al oren heeft? – Overmorgen behoort mij pas toe. Sommigen worden postuum geboren.

De voorwaarden waaronder men mij begrijpt, en wel *noodzakelijkerwijs* begrijpt, – ik ken ze maar al te goed. Alleen al om mijn ernst, mijn hartstocht, te kunnen verdragen moet men in geestelijke aangelegenheden tot aan het meedogenloze aan toe integer zijn. Men moet erin getraind zijn om op de bergtoppen te leven – in het *neerkijken* op het erbarmelijke gezwets over politiek en volksegoïsme. Men moet onverschillig zijn geworden; men moet nooit vragen of de waarheid nut heeft, of zij iemand fataal wordt... Een voorkeur uit kracht voor vragen waar vandaag niemand de moed voor heeft; de moed voor het *verbodene*; voorbestemd zijn voor het labyrint. De ervaring van zevenvoudige eenzaamheid. Nieuwe oren voor nieuwe muziek. Nieuwe ogen voor het verst verwijderde. Een nieuw geweten voor waarheden die tot dusver stil gebleven zijn. *En* de wil tot een economie van de grote stijl: haar kracht en enthousiasme bijeen te houden... Het ontzag voor zichzelf; de liefde voor zichzelf; de onvoorwaardelijke vrijheid ten opzichte van zichzelf...

Zo dan! Dat alleen zijn mijn lezers, mijn ware lezers, mijn voorbestemde lezers: wat doet de *rest* er nog toe? – De

rest is slechts de mensheid. – Men moet bóven de mensheid
staan door kracht, door *verhevenheid* van ziel – door ver-
achting...

Friedrich Nietzsche

1.

– Laten we elkaar recht in de ogen kijken. Wij zijn Hyperboreeërs¹ – wij weten maar al te goed hoe afgelegen we leven. ‘Noch over land, noch over zee zult u de weg naar de Hyperboreeërs vinden’: dat wist Pindarus al van ons.² Voorbij het noorden, het ijs en de dood – *ons* leven, *ons* geluk... Wij hebben het geluk ontdekt, wij kennen de weg, wij hebben de uitgang uit het labyrint van millennia gevonden. Wie *anders* heeft hem gevonden? De moderne mens soms? ‘Ik weet niet of ik kom of ga; ik ben alles wat van komen noch gaan weet’ – zucht de moderne mens... Door *deze* moderniteit waren wij ziek – door de luie vrede, het laffe compromis, door de hele deugdzame onzuiverheid van het moderne ‘ja’ en ‘nee’. Deze tolerantie en *largeur* van het hart die alles ‘vergeeft’ omdat ze alles ‘begrijpt’, werkt op ons als een verzengende sirocco. Liever leven in het ijs dan te midden van moderne deugden en andere zuidenwinden!... Wij waren dapper genoeg, wij spaarden onszelf noch anderen: maar we wisten lange tijd niet waar we met onze dapperheid *heen* moesten. We werden somber, men noemde ons fatalisten. *Ons* fatum³ – dat *was* de volheid, de spanning, de opeenhoping van krachten. Wij dorstten naar bliksem en daden; we bleven mijlenver van het geluk van de zwakkelingen vandaan, van de ‘overgave’... Er hing onweer in onze lucht, de natuur die wij zijn verduisterde – *want we hadden de weg nog niet gevonden*. De formule voor ons geluk: een ja, een nee, een rechte lijn, een *doel*...

2.

Wat is goed? – Alles wat het gevoel van macht, de wil tot macht, de macht zélf in de mens vergroot.

Wat is slecht? – Alles wat uit zwakte voortkomt.

Wat is geluk? – Het gevoel dat de macht *groeit*, dat er weerstand overwonnen wordt.

Niet tevredenheid, maar méér macht; *niet* vrede tegen iedere prijs, maar oorlog; *niet* deugd, maar bekwaamheid (deugd in de stijl van de renaissance, *virtù*,⁴ moralinevrije⁵ deugd).

De zwakken en mislukten moeten te gronde gaan: dat is de eerste regel van *onze* menslievendheid. En men moet hen daar zelfs bij helpen.

Wat is schadelijker dan welke ondeugd dan ook? – Het in actie omgezette medelijden met alle mislukkelingen en zwakkelingen – het christendom...

3.

Het probleem dat ik hier aan de orde stel, is niet wat de mensheid in de opeenvolging van levende wezens moet aflossen (– de mens is een *eindpunt* –): maar welk type mensen moet *kweken*, moet *willen*, als zijnde de hoogwaardigere, de levenswaardigere, de toekomstbestendigere.

Dit hoogwaardigere type is er al vaak genoeg geweest: maar als een gelukstreffer, als een uitzondering, nooit als iets dat *gewild* was. Veeleer was *hij* juist datgene waar men het meest bevreesd voor was; hij was tot dusver bijna *het*

angstaanjagende zelf; – en vanuit die angst werd het tegenovergestelde type gewild, gekweekt, *bereikt*: het huisdier, het kuddedier, het zieke dier mens – de christen...

4.

De mensheid vertegenwoordigt *geen* ontwikkeling naar het betere, het sterkere of het hogere, zoals men dat tegenwoordig gelooft. De ‘vooruitgang’ is louter een modern idee, dat wil zeggen: een onjuist idee. De huidige Europeaan blijft in zijn waarde ver achter bij de Europeaan uit de renaissance; doorontwikkeling is simpelweg *niet* noodzakelijkerwijs verheffing, vergroting of versterking.

In een andere betekenis is er sprake van een voortdurend slagen van individuele gevallen op de meest uiteenlopende plaatsen op aarde en vanuit de meest diverse culturen, waarmee zich inderdaad een *hogere type* manifesteert: iets wat in verhouding tot de mensheid als geheel een soort *Übermensch* is. Dergelijke gelukstreffers van groots succes waren altijd al mogelijk en zullen dat misschien ook altijd blijven. En onder bepaalde omstandigheden kunnen zelfs hele geslachten, stammen of volkeren zo’n *treffer* vormen.

5.

Men moet het christendom niet opsmukken of mooier maken dan het is: het heeft *een strijd op leven en dood* tegen dit *hogere type* mens gevoerd, het heeft alle diepste instincten

van dit type in de ban gedaan, het heeft uit deze instincten het kwaad, *de Boze*,⁶ gedestilleerd: – de sterke mens als de typisch verwerpelijke, de ‘verstoten mens’. Het christendom heeft partij gekozen voor alles wat zwak, laag of mislukt is; het heeft van alles wat in *tegenspraak* met de overlevingsinstincten van het sterke leven is een ideaal gemaakt; het heeft de rede van zelfs de geestelijk sterkste naturen bedorven door hun te leren de hoogste geestelijke waarden als zondig, als misleidend, als *verleidingen* te ervaren. Het treurigste voorbeeld – de verdorvenheid van Pascal, die geloofde dat zijn rede door de erfzonde verdorven was, terwijl deze enkel door zijn christendom verdorven was! –

6.

Het is een pijnlijk, een huiveringwekkend schouwspel dat zich aan mij heeft geopenbaard: ik heb het gordijn voor de *verdorvenheid* van de mens weggetrokken. Dit woord is in mijn mond tenminste tegen één verdenking behoed: dat het een morele aanklacht tegen de mens zou inhouden. Het is – zo wil ik nogmaals benadrukken – *moralinevrij* bedoeld: en wel in die mate dat ik die verdorvenheid juist daar het sterkst ervaar waar men tot dusver het meest bewust naar ‘deugd’, naar ‘goddelijkheid’ streefde. Zoals men al raadt, versta ik onder verdorvenheid *décadence*: ik stel dat alle waarden waarin de mensheid nu haar hoogste ambities samenbalt, *décadence-waarden* zijn.

Ik noem een dier, een soort, een individu verdorven wanneer het zijn instincten verliest, wanneer het kiest,

wanneer het de *voorkeur geeft* aan wat hem schaadt. Een geschiedenis van de 'hogere gevoelens', van de 'idealen van de mensheid' – en het is mogelijk dat ik die zal moeten vertellen – zou bijna ook de verklaring bieden voor de vraag *waarom* de mens zo verdorven is.

Het leven zelf geldt voor mij als een instinct tot groei, tot voortbestaan, tot opeenhoping van krachten, tot *macht*: waar de wil tot macht ontbreekt, is sprake van verval. Mijn stelling is dat het alle hoogste waarden van de mensheid aan deze wil ontbreekt, – dat waarden van verval, *nihilistische* waarden, onder de heiligste namen de scepter zwaaien.

7.

Men noemt het christendom de religie van het *medelijden*. – Medelijden staat haaks op de tonische affecten die de energie van het levensgevoel verhogen: het werkt deprimerend. Men verliest kracht wanneer men medelijden voelt. Door het medelijden wordt het verlies aan kracht, dat het lijden op zich al aan het leven toebrengt, nog eens vermeerderd en vermenigvuldigd. Het lijden zelf wordt door medelijden aanstekelijk; onder bepaalde omstandigheden kan er een verlies aan leven en levensenergie door ontstaan, dat in een absurde verhouding tot de omvang van de oorzaak staat (– het geval van de dood van de Nazarener). Dat is het eerste gezichtspunt; er is echter nog een belangrijker. Stel dat men medelijden afmeet aan de waarde van de reacties die het doorgaans teweegbrengt, dan komt het levensgevaarlijke karakter ervan in een nog veel helderder licht te

staan. Medelijden doorkruist over het algemeen de wet van de ontwikkeling, zijnde de wet van de *selectie*. Het behoedt wat rijp is voor de ondergang, het verzet zich ten gunste van de onderfden en veroordeelden van het leven, het geeft door de overvloed aan allerlei mislukten, die het in het leven *vasthoudt*, het leven *zélf* een duister en twijfelachtig aanzien. Men heeft het gewaagd om medelijden een deugd te noemen (– in elke *hoogstaande* moraal geldt het als zwakte –); men is nog verder gegaan, men heeft er *de* deugd van gemaakt, de grondslag en oorsprong van alle deugden, – weliswaar, en dat moet men steeds in het oog houden, vanuit het gezichtspunt van een filosofie die nihilistisch was, die de *ontkenning van het leven* op haar vaandel had geschreven. Hierin stond Schopenhauer in zijn recht: door medelijden wordt het leven ontkend, *ontkennenswaardiger* gemaakt, – medelijden is de *praktijk* van het nihilisme. Nogmaals: dit depressieve en besmettelijke instinct doorkruist die instincten die op het behoud en de waardevermeerdering van het leven gericht zijn; het is zowel als *vermenigvuldiger* van de ellende, als in zijn functie als *conservator* van alles wat ellendig is, een van de belangrijkste werktuigen voor de toename van de *décadence*, – medelijden verleidt tot het *niets!*... Men zegt geen ‘niets’: in plaats daarvan zegt men ‘het hiernamaals’, ‘God’, ‘het *ware* leven’, of nirvana, verlossing, zaligheid... Deze onschuldige retoriek uit het rijk van de religieus-morele idiosyncrasie ziet er meteen *veel minder onschuldig* uit zodra men begrijpt *welke* tendens zich hier in de mantel van sublieme woorden hult: die van *vijandigheid jegens het leven*. Schopenhauer stond vijandig tegenover het leven: *daarom* werd medelijden voor hem tot deugd...⁷

Aristoteles zag in medelijden, zoals bekend, een ziekelijke en gevaarlijke toestand, die men er goed aan deed af en toe met een purgeermiddel te lijf te gaan: in de tragedie zag hij zo'n purgeermiddel.⁸ Vanuit het levensinstinct zou men inderdaad naar een middel moeten zoeken om in een dergelijke ziekelijke en gevaarlijke opeenhoping van medelijden, zoals het geval Schopenhauer (en helaas ook onze gehele literaire en artistieke *décadence* van Sint-Petersburg tot Parijs, van Tolstoj tot Wagner)⁹ laat zien, door te prikken, zodat zij *openbarst*... Niets is ongezonder, te midden van onze ongezonde moderniteit, dan het christelijke medelijden. *Hier* heelmeeester te zijn, *hier* onverbiddelijk te zijn, *hier* het mes te hanteren – dat is aan *ons*, dat is *ons* soort menslievendheid, dat maakt *ons* tot filosofen, wij Hyperboreeërs!

-- --

8.

Het is noodzakelijk te zeggen *wie* wij als onze tegenpool zien – de theologen en alles wat theologenbloed in het lijf heeft – onze gehele filosofie... Men moet het noodlot van dichtbij hebben gezien, sterker nog, men moet het aan den lijve ondervonden hebben, men moet er bijna aan onderdoorgegaan zijn, om hier de *grap* niet meer van in te zien (– de vrijdenkerij van onze heren natuuronderzoekers en fysiologen is in mijn ogen een *grap*, – het ontbreekt hen aan de hartstocht in deze aangelegenheden, aan het *lijden* eronder –). Die vergiftiging reikt veel verder dan men denkt: overal waar men zich tegenwoordig ‘idealist’ voelt, – waar

men op grond van een hogere afkomst het recht opeist om neer te kijken op de werkelijkheid, alsof men er boven staat en er vreemd aan is, trof ik het hoogmoedige theologeninstinct aan. De idealist heeft, net als de priester, alle grote begrippen in handen (– en niet alleen in zijn handen!), hij speelt ze met een welwillende verachting tegen het ‘verstand’, de ‘zintuigen’, de ‘eer’, het ‘goede leven’ en de ‘wetenschap’ uit; hij kijkt op dergelijke aangelegenheden *neer*, ziet ze als schadelijke en verleidelijke krachten waar ‘de geest’ in zuivere onthechtheid boven zweeft: – alsof nederigheid, kuisheid, armoede, *heiligheid* in één woord, het leven tot dusver niet onnoemelijk meer schade hebben berokkend dan welke verschrikkingen en ondeugden ook... De zuivere geest is de zuivere leugen... Zolang de priester nog als een *hoger* soort mens geldt, deze *beroepsmatige* ontkenner, lasteraar en vergiftiger van het leven, komt er geen antwoord op de vraag: wat *is* waarheid? Wanneer de bewuste pleitbezorger van het niets en de ontkenning voor een vertegenwoordiger van de ‘waarheid’ doorgaat, *heeft* men de waarheid al op haar kop gezet...

9.

Tegen dit theologeninstinct bind ik de strijd aan: overal heb ik er sporen van aangetroffen. Wie theologenbloed door de aderen heeft stromen, staat van meet af aan scheef en oneerlijk tegenover alle dingen. De pathos die daaruit voortvloeit, noemt zichzelf *geloof*: het voor eens en altijd sluiten van de ogen voor zichzelf, om niet te hoeven lijden onder

de aanblik van ongeneeslijke valsheid. Men maakt voor zichzelf een moraal, een deugd, een heiligheid van deze gebrekkige kijk op alle dingen; men knoopt het *goede* geweten aan een *verkeerde* zienswijze vast, – men eist dat geen enkele *andere* manier van kijken nog waarde mag hebben, nadat men de eigen kijk met de namen ‘God’, ‘verlossing’ en ‘eeuwigheid’ sacrosanct¹⁰ heeft gemaakt. Overal heb ik dit theologeninstinct nog opgegraven: het is de meest verspreide, feitelijk *ondergrondse* vorm van valsheid die er op aarde bestaat. Wat een theoloog als waar ervaart, *moet* wel onwaar zijn: men vindt daarin bijna een criterium voor de waarheid. Zijn diepste instinct tot zelfbehoud verbiedt hem dat de realiteit op enig punt eer aan wordt gedaan of zelfs maar genoemd wordt. Zover de theologeninvloed reikt, staat het *waardeoordeel* op zijn kop en zijn de begrippen ‘waar’ en ‘onwaar’ noodzakelijkerwijs omgekeerd: wat het meest schadelijk is voor het leven, wordt hier ‘waar’ genoemd; wat het verheft, vergroot, beaamt, rechtvaardigt en laat zegevieren, wordt ‘onwaar’ genoemd... Wanneer het gebeurt dat theologen via het ‘geweten’ van vorsten (*of* van volkeren –) hun hand naar de *macht* uitstrekken, lijdt het voor ons geen twijfel *waar* het in de kern steeds om gaat: de wil tot het einde, de *nihilistische* wil die naar macht streeft...

10.

Onder Duitsers begrijpt men onmiddellijk wat ik bedoel als ik zeg dat de filosofie door theologenbloed is bedorven. De protestantse dominee is de grootvader van de Duitse filo-